

VIII kadencja

KANCELARIA SEJMU

Biuro Komisji Sejmowych

PEŁNY ZAPIS PRZEBIEGU POSIEDZENIA

- **KOMISJI SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO
I POLITYKI REGIONALNEJ
(NR 118)
z dnia 17 maja 2017 r.**

Pełny zapis przebiegu posiedzenia

Komisji Samorządu Terytorialnego i Polityki Regionalnej (nr 118)

17 maja 2017 r.

Komisja Samorządu Terytorialnego i Polityki Regionalnej, na posiedzeniu wyjazdowym w Urzędzie Miasta w Tomaszowie Mazowieckim, obradująca pod przewodnictwem posła **Andrzeja Maciejewskiego (Kukiz15)**, przewodniczącego Komisji, rozpatrzyła:

– informację na temat funkcjonowania ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji na przykładzie „Programu Rewitalizacji Miasta Tomaszowa Mazowieckiego”.

W posiedzeniu udział wzięli: **Anna Kędziora** starszy specjalista w Ministerstwie Infrastruktury i Budownictwa wraz ze współpracownikami, **Marcin Bogusz** główny specjalista w Ministerstwie Rozwoju, **Ireneusz Krześnicki** dyrektor Wydziału Prawnego, Nadzoru i Kontroli Łódzkiego Urzędu Wojewódzkiego, **Marcin Witko** prezydent Tomaszowa Mazowieckiego wraz ze współpracownikami, **Joanna Skrzydlewska** członek zarządu urzędu marszałkowskiego województwa łódzkiego, **Krzysztof Kuchta** przewodniczący Rady Miejskiej w Tomaszowie Mazowieckim wraz z delegacją radnych, **Arkadiusz Gajewski**, **Anna Grabek Boroń**, **Błażej Spychalski** radni Sejmiku Województwa Łódzkiego.

W posiedzeniu udział wzięli pracownicy Kancelarii Sejmu: **Sławomir Jakubczak**, **Dariusz Myrcha** – z sekretariatu Komisji w Biurze Komisji Sejmowych.

Przewodniczący poseł Andrzej Maciejewski (Kukiz15):

Otwieram posiedzenie Komisji Samorządu Terytorialnego i Polityki Regionalnej.

Witam gospodarzy miasta – pana przewodniczącego rady Krzysztofa Kuchtę, pana prezydenta Marcina Witko, panią wicemarszałek Joannę Skrzydlewską.

Witam zaproszonych gości.

Miał do nas dotrzeć pan minister Tomasz Żuchowski, podsekretarz stanu w Ministerstwie Infrastruktury i Budownictwa, wraz ze współpracownikami. O ile dobrze wiem, nie dotarł. Są jednak jego współpracownicy, których witamy serdecznie. Witam pana dyrektora Ireneusza Krześnickiego, który reprezentuje wojewodę łódzkiego pana Zbigniewa Raua. Witam też pana Marcina Bogusza – przedstawiciela Ministerstwa Rozwoju. Witam radnych miasta, sejmiku, samorządowców.

Nie mam wykazu gości, ale witam wszystkich serdecznie.

Chciałbym zaproponować następujący porządek dzienny: rozpatrzenie informacji na temat funkcjonowania ustawy z dnia 9 października 2015 roku o rewitalizacji na przykładzie „Programu Rewitalizacji Miasta Tomaszowa Mazowieckiego”. Jeśli nie usłyszę sprzeciwu stwierdzę przyjęcie porządku dziennego.

Sprzeciwu nie słyszę, stwierdzam jego przyjęcie.

Proszę o zabranie głosu pana prezydenta Marcina Witko oraz o przedstawienie programu i dotychczasowych dokonań.

Proszę bardzo, panie prezydencie.

Jeśli będzie potrzebował pan wsparcia, proszę wskazywać właściwe osoby z urzędu.

Prezydent Tomaszowa Mazowieckiego Marcin Witko:

Szanowny panie przewodniczący, panie i panowie posłowie, jeśli pan przewodniczący pozwoli, zabiorę głos na siedząco.

Pani marszałek, państwo samorządowcy, na wstępie nie mogę nie podziękować, ponieważ dla Tomaszowa to wielki zaszczyt gościć tak zacną Komisję Samorządu Terytorialnego i Polityki Regionalnej. Miałem przyjemność zasiadać w niej w ubiegłej kadencji wraz z niektórymi z państwa posłów. Cieszę się bardzo, że znaleźli państwo czas i wpadli na dzień do Tomaszowa Mazowieckiego.

Zakres rewitalizacji obejmuje programy z użyciem środków zewnętrznych – unijnych. Inwestycje w zakresie rewitalizacji i inwestycji infrastrukturalnych nie mogłyby się odbyć, gdyby nie wsparcie i pozytywna ocena ze strony samorządu województwa, za co serdecznie dziękuję – za to, co było i za to, co jest. Jako Tomaszów Mazowiecki jesteśmy świetnym przykładem tego, że samorząd terytorialny to obszar różnych sporów, ale – na szczęście – są one daleko od dużej polityki (mamy świadomość tego, że jest poniekąd wszechobecna), dla nas najważniejsze jest dobro mieszkańców Tomaszowa Mazowieckiego i całego regionu, w zakresie rewitalizacji miasta.

Plany były znacznie większe niż sama realizacja. Wierzę jednak, że wszystko przed nami i proces rewitalizacji naszego miasta będzie postępował dynamicznie, będzie się odbywał przez kolejne lata.

Jak było z tym programem rewitalizacji? Poproszę, aby opowiedział o tym pan dyrektor Adam Koziółek, przedstawi on skondensowaną, krótką prezentację.

Dyrektor Wydziału Inwestycji Urzędu Miasta Tomaszowa Mazowieckiego Adam Koziółek:

Dzień dobry państwu.

Nazywam się Adam Koziółek i jestem dyrektorem Wydziału Inwestycji Urzędu Miasta w Tomaszowie Mazowieckim.

Przedstawimy państwu prezentację, ale nie chcielibyśmy przedstawiać tu definicji ustawowych. Jest ona dość jasno sprecyzowana w ustawie o rewitalizacji i w wytycznych Ministra Rozwoju. Postaramy się raczej powiedzieć o dwóch ścieżkach: ustawowej i wytycznych, którą poszliśmy. Spróbujemy też porównać plusy i minusy obydwu rozwiązań i, dlaczego gminy chętniej wybierają ścieżkę wytycznych. W konsekwencji i tak musimy sięgnąć do ustawy, bo po 2023 roku wszystkie programy rewitalizacji będą gminnymi programami rewitalizacji.

Myślę, że będzie to prezentacja oparta na przykładach a nie przepisach ustawowych.

Mają państwo przed sobą plan prezentacji (nie będziemy go odczytywać), określa ramy, w jakich będziemy się poruszali.

Przejdziemy teraz do pierwszego slajdu, to są aspekty prawne. Mówiłem o tym na początku. Są dwa dokumenty, które pozwalają na opracowanie programu rewitalizacji. Pierwszy to ustawa z dnia 9 października 2015 roku o rewitalizacji. Ustawa służy, jako narzędzie do opracowywania gminnych programów rewitalizacji, odróżnia się je od programów rewitalizacji ogółem.

Drugim dokumentem są wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020. Zostały one opracowane przez Ministra Rozwoju i dotyczą nie tylko gmin i miast, ale też programów operacyjnych, czyli jednostek nimi zarządzającymi. W przypadku województwa łódzkiego, urząd marszałkowski określił własne, dodatkowe wytyczne, które precyzują sposób opracowania programów rewitalizacji a także wskazują, dlaczego i w jaki sposób będą składane projekty w ramach programów rewitalizacyjnych, są premiowane w stosunku do tych, które w tych programach się nie znalazły. Na dole slajdu mogą państwo znaleźć podsumowanie skali.

W województwie łódzkim trzy programy zostały przyjęte w oparciu o ustawę – o ile dobrze pamiętam, obejmowały one Opoczno, Bełchatów i Łódź. Dwadzieścia dziewięć programów rewitalizacji określonych, przyjętych i zaopiniowanych przez Departament Polityki Regionalnej województwa łódzkiego, w oparciu o wytyczne. Pokazuje to skalę funkcjonowania ustawy i trudności we wprowadzaniu zawartych w niej przepisów.

Definicja rewitalizacji w ustawie sobie, ale w świadomości społecznej funkcjonuje, jako pewien proces infrastrukturalny, bardziej nastawiony na osiągnięcie zagospodarowania przestrzennego. Ustawowa definicja pokazuje, że jest to proces kompleksowy, dotyczy różnych rodzajów aktywności zachodzących na terenie gminy. Jest to też proces rozłożony w czasie. Z informacji, które pozyskaliśmy wynika (są one dość ogólnodostępne),

że gminy przyjmują problemy trochę *ad hoc* pod finansowanie, perspektywę 2014-2020, pod środki unijne, nie starając się przewidzieć (czy określić) obszaru zdegradowanego, wymagającego rewitalizacji, w sposób kompleksowy, nie przeprowadzając analiz.

Ta część infrastrukturalna to jest koniec tego procesu, jest gdzieś na dole element społeczny, obszar, stan kryzysowy. Wszystko, co jest przed tym, powinno być przeanalizowane i ujęte w programach rewitalizacji.

Niezależnie od tego, czy robi się to w oparciu o ustawę, czy wytyczne, badanie jest takie samo, diagnoza jest bardzo podobna. Definicja obszaru zdegradowanego (co wyznaczamy w stanie pierwotnym) – obszar, gdzie negatywna koncentracja z przyczyn społecznych, nie tylko związanych z infrastrukturą (pewnie też), ale generalnie ze zjawiskami społecznymi, bezrobociem, przestępczością, niskim poziomem edukacji. Ten obszar zdegradowany jest bazą do wyznaczenia obszaru rewitalizacji. To rejon, w którym te negatywne zjawiska są skoncentrowane, ale nie jest jeszcze docelowo objęty rewitalizacją – to wychodzi z diagnozy.

W prezentacji przywołane zostały podstawowe negatywne zjawiska: gospodarcze, środowiskowe, techniczne i funkcjonalne. Tak naprawdę, z większości przyjętych i dobrze zrobionych diagnoz wynika, że obszar rewitalizacji obejmuje wszystkie te negatywne zjawiska. Stopień ich koncentracji jest różny, w zależności od tego, jakie to są podobszary, ale wszystkie z nich na obszarze zdegradowanym się pojawiają.

Obszar rewitalizacji (odniosę się krótko do definicji ustawowej) – zawiera on specjalną koncentrację negatywnych zjawisk, która jest na tyle duża, że powinien być objęty w programie rewitalizacji. Ustawa określa dwa progi: wielkość terenu, jaki możemy objąć gminnym czy opierającym się na wytycznym programem rewitalizacji oraz liczbę mieszkańców – nie więcej niż 30% populacji gminy i 20% terenu.

Omawiając nasz program rewitalizacji pokażemy, że w naszym przypadku jest to stosunkowo niewielki obszar, ale dość mocno zaludniony, to głównie centrum.

Aspekty prawne (stała zawartość GPR, czyli gminnego programu rewitalizacji) – na slajdzie krótko są opisane, to nie jest pełna lista, ale jest to zakres, który musi znaleźć się w gminnym programie rewitalizacji. Możemy zauważyć, że ta końcowa, infrastrukturalna część poprzedzona jest analizami, opisami powiązań pomiędzy poszczególnymi interesariuszami, opisem wizji, mechanizmami integrowania. Te wszystkie elementy uwzględnione muszą być w gminnym programie rewitalizacji.

W podobny (a niemal identyczny sposób) ujmowane jest to w programach rewitalizacji, opartych o wytyczne.

Różnice przedstawię państwu później, ale jeśli chodzi o zawartość, nie są one duże. Chodzi głównie o sposób interwencji w życie gminy i inne aktywności. Jeśli chodzi o wyznaczanie celów, diagnozy, to bardzo porównywalne dokumenty.

Na slajdzie mogą państwo zapoznać się z procedurą przyjęcia gminnego programu rewitalizacji. Jest to działanie rady gminy, która – w drodze uchwały – wyznacza obszar zdegradowany do rewitalizacji. Przywołaliśmy te elementy, które w uchwale przy wyznaczaniu obszaru zdegradowanego mogą się pojawić. Istotnie ingerują one w aktywność gminy i kompetencje na polach innych, niż tylko powszechnie rozumiana rewitalizacja. Jest to prawo pierwokupu na rzecz gminy wszystkich nieruchomości w obszarze rewitalizacji. Osoby, które pracują przy rewitalizacji w każdej gminie spotykają się z dość częstą aktywnością notarialną. Ustawa tego nie wskazuje, ale na poziomie gminy praktycznie każda sprzedaż nieruchomości poprzedzona jest odpowiednim zaświadczeniem, które wydają miasto, wójt lub burmistrz, o tym, iż dana nieruchomość nie ma ustanowionego prawa pierwokupu. Takich zaświadczeń wydajemy bardzo dużo, w zasadzie każdy obrót nieruchomością jest poprzedzony tego typu zaświadczeniem. Notariusz nie sporządzi aktu notarialnego bez takiego zaświadczenia.

Dlaczego? Bo umowa zawierana w przypadku ustanowienia prawa pierwokupu jest umową warunkową. Funkcjonuje tylko do momentu, w którym wójt, burmistrz lub prezydent w ciągu 30 dni nie zdecydują się (jeśli takie prawo zostało ustanowione) na wykup nieruchomości po cenie ustanowionej w umowie przedwstępnej, czyli w umowie warunkowej.

To dość istotna ingerencja, która daje gminie duże pole do popisu i mocne prawo pierwokupu. Oczywiście, wpływa to również na życie gminy i wprowadza pewne konsekwencje, jeśli chodzi o obrót nieruchomością.

Kolejną niezwykle istotną zmianą w zakresie polityki przestrzennej gminy jest możliwość ustanowienia na tym etapie w drodze uchwały (jeśli takie prawo zostało ustanowione) wykupu nieruchomości po cenie ustanowionej w umowie przedwstępnej, czyli w umowie warunkowej. To dość istotna ingerencja, która daje gminie duże pole do popisu i mocne prawo pierwokupu. Oczywiście wpływa to również na życie gminy i wprowadza pewne konsekwencje, jeśli chodzi o obrót nieruchomością.

Kolejną zmianą, która jest niezwykle istotna z punktu widzenia polityki przestrzennej gminy, jest możliwość ustanowienia na tym etapie w drodze uchwały, wyznaczając obszar zdegradowany, zakazu wydawania decyzji o warunkach zabudowy. Wszyscy, którzy mieli do czynienia z planowaniem przestrzennym, procesem budowlanym i organizacją tego procesu wiedzą, jak bardzo ważna jest decyzja o warunkach zabudowy.

Dlaczego? W Polsce gminy nie są objęte jeszcze w wyjątkowo dużym procencie miejscowymi planami zagospodarowania. Aktywność budowlana jest oparta o warunki zabudowy. Ustanowienie zakazu wydawania decyzji o warunkach zabudowy w obszarze rewitalizacji, czy też w obszarze zdegradowanym, jeśli miałyby wpływać na założone cele, jest dość istotną ingerencją w proces budowlany.

Uchwalenie gminnego programu rewitalizacji – mają państwo przed sobą opisaną procedurę uchwalania tego programu, obejmuje ona sporządzenie projektu. Procedura jest zapisana w ustawie i nie będziemy jej treści powielać. Chcieliśmy tylko pokazać, że uchwalenie gminnego programu rewitalizacji jest dość długą procedurą. Proces konsultacji społecznych, ale – przede wszystkim – z różnymi instytucjami jest wyjątkowo żmudny. Gminy, które przeszły przez proces ustalania gminnego programu rewitalizacji myślą, że o tym wiedzą. W przypadku dużych miast jest to naprawdę duże wyzwanie.

Powiem od razu, dlaczego się na to zdecydowaliśmy. W gronie zarządu miasta (pana prezydenta i jego służb) doszliśmy do wniosku, że przyjmiemy szybką ścieżkę przyjęcia naszego programu rewitalizacji. Biorąc pod uwagę fakt, że po roku 2023 wszystkie programy rewitalizacji będą musiały być gminnymi, będziemy mieli już jakieś dobre praktyki, będziemy wiedzieli, jak w Tomaszowie funkcjonuje partycypacja społeczna i zdecydowanie łatwiej będzie nam przyjąć program w oparciu o definicję i procedurę ustawową.

Ustawa wprowadza dwa istotne narzędzia. Pierwsze to specjalna strefa rewitalizacji. Jest to niezwykle istotne narzędzie, gdyż ma zapewnić sprawne przeprowadzenie procesu. Ustanawia się ją na okres dziesięciu lat. W jej ramach gmina lub miasto posiadają dodatkowe uprawnienia. Wynikają one między innymi ze specjalnej strefy rewitalizacji. Jest m.in. wpływ na inne akty prawne, które funkcjonują w kraju.

Ten slajd i kolejne pokażą państwu jak istotnym elementem kreowania polityki gminnej jest plan rewitalizacji. Wpływa on niemalże na każdą aktywność gminny. Ustawa o planowaniu zagospodarowania przestrzennego jest podstawą polityki rozwojowej gminy. Mogą państwo zobaczyć, że gminny program rewitalizacji może wprowadzać w ramach strefy miejscowe plany rewitalizacji. To narzędzie specjalne, które oprócz wszystkich założeń i wymagań wobec miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, może określać zakazy i ograniczenia dotyczące np. działalności handlowej, usługowej. Gmina w ramach specjalnej strefy rewitalizacji i planu rewitalizacji ma prawo określić, jakie usługi w danym obszarze mogą funkcjonować a jakie – nie. Możemy określić prawo dotycząc przekazywania infrastruktury, części wybudowanych nieruchomości, odpłatnie, jeśli stanowią one element polityki związanej z rewitalizacją. Zakaz wydawania warunków zabudowy i zagospodarowania terenu wydaje się, gdy mogą istotnie ingerować w plan w strefie rewitalizacji.

Zmiany w przepisach w ustawie o gospodarce nieruchomościami, ustawie o podatkach i opłatach – gmina może podnosić stawki podatku na obszarze rewitalizacji, szczególnie w specjalnej strefie. Może to być w określonych warunkach nawet 3 zł na m². Nie będziemy omawiali w tym zakresie szczegółów. Chciałbym pokazać państwu jedynie, że ta ingerencja naprawdę jest istotna.

Przemyslenie i opracowanie spójnego gminnego programu rewitalizacji w oparciu o ustawę jest niezwykle trudne, czasochłonne i wymaga szerokiej koncepcji tego, co gmina chce osiągnąć. Jest tu przywołana nieco inna definicja w ramach wytycznych, które jak wspomniałem wykorzystaliśmy. To trochę szybsza ścieżka, ale – czy łatwiejsza, to czas pokaże. Zawartość programu, jeśli porównają państwo slajdy, jest bardzo podobna. Nasz program może wprowadzić, ale nie wprowadza tak istotnych zmian w politykę przestrzenną i fiskalną miasta. Skupiliśmy się raczej na celach społecznych, które mają na celu prowadzić do wykorzystania potencjałów lokalnych. Przepisy przejściowe, o których wspomniałem, dotyczą wszystkich gmin, które taki program przyjęły, po roku 2023 będzie to automatycznie przyjęty program w oparciu o definicje ustawowe.

Lokalny program rewitalizacji (mogą państwo zobaczyć poprzedni, na lata 2007-2015) – program w zasadzie został dostosowany do tej perspektywy. Prace nad programem rozpoczęły się w listopadzie 2015 roku. Rada miejska przyjęła uchwałę ustalającą kierunki działań. Prezydentowi miasta wskazano podstawowe istotne elementy: ożywienie gospodarcze, politykę społeczną, rynek pracy, mieszkalnictwo.

Etapy tworzenia programu są bardzo podobne do ustawowych, różnią się trochę konsultacjami z instytucjami. Wszyscy zainteresowani niemalże na każdym etapie przyjmowania programu uczestniczą w procedurze, wyznaczaniu obszaru, określeniu wniosków, jakie znajdują się w programie. Odbywają się dyskusje publiczne. Partycypacja społeczna i dostęp do programu są analogiczne do drogi ustawowej.

Charakterystyczne cechy – obszar rewitalizacji składa się z trzech podobszarów: Śródmieście, osiedle Niebrów, park Michałówek, na dole slajdu mogą państwo odnaleźć dane procentowe. Nie jest to może wielka część miasta, ale dość istotna, jeśli chodzi o strukturę społeczną (27% mieszkańców miasta). Ten program jest skierowany do znacznej części populacji. Mogą państwo zobaczyć załącznik graficzny, który czerwonym kolorem wskazuje obszar zdegradowany, a na niebiesko – podobszary rewitalizacyjne, największy dotyczy centrum. Obszar nr 2 to największe tomaszowskie osiedle Niebrów, podobszar nr 3 to osiedle Michałówek.

Komplementarność programowa – jak wspomniałem, procesy rewitalizacyjne muszą być zazębite i spójne z innymi działaniami. Jedne muszą wynikać z drugich. Dotyczy to również kontynuacji programów rewitalizacji w czasie. To, co dziś generujemy w programie np. w zakresie działań infrastrukturalnych jest pochodną tego, co działo się wcześniej. Wychodzimy nieco dalej z naszymi projektami, tamte były skupione głównie w centrum a teraz tworzymy komplementarną całość.

Grupy docelowe są takie same, obszarowo to również kontynuacja poprzedniego programu. Oto slajd pokazujący niezbędne środki. Wartość naszych projektów podstawowych to ponad 29 mln zł a wartość projektów uzupełniających niemalże 170 mln zł. Program rewitalizacji podzielony jest na elementy podstawowe, duże (zależne od gminy, które stanowią wytyczne do realizacji wskaźników) oraz uzupełniające (realizowane przez podmioty gospodarcze, instytucje publiczne i wszystkie, które złożono w ramach wniosków).

Krótko przedstawię państwu komplementarność w czasie, czyli odniesienie do poprzednich programów rewitalizacji. Tak jak wspomniał pan prezydent, rewitalizacja i środki na nią i na podejmowane działania znalazły się już wcześniej. Za chwilę pokażemy państwu to, co będziemy starali się zrobić w tej perspektywie. Jest to jeden z elementów rewitalizacyjnych stanowiących większą całość – budowy zespołu trzech ulic w centrum, co ma na celu uwolnienie terenów inwestycyjnych i przeniesienie ruchu. To jeszcze stare, robocze nazwy – ul. Nowomurarska, Zachodnia, Bulwary.

Oto wartość projektu i dofinansowania.

Projekt, który państwo będą mieli okazję zobaczyć to przebudowa Placu Kościuszki. Wartość projektu wynosi 24 mln zł a 15 mln zł dofinansowanie w ramach RPO.

Krótki slajd pokazuje (zacierza się nam trochę obraz istniejącego placu Kościuszki) w zasadzie największy parking w tej części Europy. Po rewitalizacji to miejsce wygląda w sposób następujący, zmiana wydaje się dość istotna. Miejsce służy mieszkańcom, tam skupiona została aktywność społeczna, imprezy (odbywają się one niemal, co tydzień), to miejsce żyje.

Są to projekty realizowane w oparciu o inicjatywę społeczną. Może nie pochłaniają one dużych nakładów, ale są bardzo istotne w zakresie partycypacji społecznej. Ten parytet wyszedł od grupy mieszkańców, oni wnioskowali o podjęcie działań.

Mogą państwo zobaczyć logotyp, który tam funkcjonował. Pokazuje to, że rewitalizacja na tym poziomie społecznym ma sens i daje efekty. Mieszkańcy skrzyknęli się, zawnioskowali o zmiany, część wprowadzili sami, urząd dołożył swoją cegiełkę. W związku z tym taki zaniedbany element miasta, w zasadzie w centrum, został zmieniony. Pozostało jeszcze trochę do zrobienia, ale pokazuje to, że działania tego typu mają sens i ludzie interesują się swoim otoczeniem. Kolejny projekt realizowany był ze środków własnych.

Dlaczego jest to istotne? Błędem jest nastawianie się w ramach programów rewitalizacji na działania powiązane ze środkami z RPO czy jakimkolwiek innymi. Wydaje się, że program rewitalizacji powinien być na tyle kompleksowy, że także udział miasta i realizacja celów niezależnie od tego, czy są finansowane ze środków własnych czy RPO. Oczywiście, każdy chciałby korzystać w jak największym stopniu ze środków zewnętrznych, ale środki własne również powinny być wydatkowane w sytuacji, w której nie ma możliwości pozyskania środków zewnętrznych. Program rewitalizacji powinien funkcjonować również w takich warunkach.

Mogą państwo zobaczyć wewnątrz zabytkowej kamienicy Knothe. Mogą państwo teraz zobaczyć podstawowe projekty, które znalazły się w naszym programie rewitalizacji. Jeśli rzucimy na to okiem, zobaczymy, że udział projektów społecznych, naszym zdaniem – bardzo istotny, to 4 do 5 (w naszym przypadku było to 5 projektów infrastrukturalnych a 4 to projekty miękkie). Pokazuje to, że udział społeczeństwa powinien nastąpić. Stąd też wzięły się projekty miękkie, które dotyczyły bezrobotnych, dzieci, obszaru zdegradowanego, na którym określono pewne negatywne zjawiska. To jest odpowiedź na to, aby ograniczyć te zjawiska a, w konsekwencji, nieco zmienić obszar zdegradowany.

Pokazuję teraz państwu projekt, który został złożony w ramach jednego z ostatnich naborów, konkursów organizowanych przez łódzkie RPO, dotyczy on zagospodarowania terenów wzdłuż rzeki Wolbórki. Był to swojego czasu jeden z projektów funkcjonujących w szerszym programie rewitalizacji (niestety, nie udało się go zrealizować). Został nieco zmieniony, dołożone zostały nowe funkcje. Mamy tu do czynienia z kontynuacją, o której mówimy. Wychodzimy dalej, poza centrum, chcemy realizować nowe projekty, skupione niekoniecznie w tej strefie centralnej.

Oto wizualizacja projektu i jego założeń – mam nadzieję, że przychyłność urzędu marszałkowskiego nadal będzie po naszej stronie.

Różnice (powiedziałem już o nich trochę) są pokazane w ramach króciutkiego porównania. Najistotniejszy jest wpływ na inne rodzaje aktywności gminy i narzędzia, którymi powinna się posługiwać w przypadku gminnego programu rewitalizacji w porównaniu do programów rewitalizacyjnych takich, jak nasz. Wydaje się, że mamy jeszcze trochę czasu. Chcielibyśmy zobaczyć jak nasz program funkcjonuje. W sytuacji, gdy będziemy gotowi do ustalenia gminnego programu rewitalizacji przyjdzie czas, gdy będziemy mogli ocenić naszą aktywność. Przede wszystkim zrobi to komitet rewitalizacji, który jest organem oceniającym, jaki jest powoływany w przypadku naszych wytycznych.

Myślę, że te uwagi zostaną przyjęte i przyjdzie czas na program rewitalizacji w rozumieniu ustawowym.

Dziękuję państwu za uwagę, jeśli mają państwo jakieś pytania, chętnie odpowiemy.

Przewodniczący poseł Andrzej Maciejewski (Kukiz15):

Dziękuję.

Czy pan prezydent chciałby coś jeszcze dodać?

Prezydent Tomaszowa Mazowieckiego Marcin Witko:

Oddamy państwu głos i będziemy odpowiadali na pytania, będzie to łatwiejsze.

Przewodniczący poseł Andrzej Maciejewski (Kukiz15):

Proszę bardzo, panie pośle.

Posel Ryszard Wilczyński (PO):

Ryszard Wilczyński, województwo opolskie, chciałbym zadać pytanie.

Proces trwa, będzie realizowany jeszcze przez kilka lat. Skala przedsięwzięć jest bardzo duża. Widzimy pierwsze efekty oraz ożywienie społeczne w obszarze rewitalizacji. Jakich efektów gospodarczych się spodziewacie i w jaki sposób będziecie je mierzyli? W którym momencie mają nastąpić? Może najważniejsze pytanie – czy widzicie potencjalny związek swoich działań z możliwością poprawy sytuacji demograficznej miasta? Patrząc teraz na różnice w liczbie urodzeń. Czy pojawi się jakaś szansa by te tendencje ulegały odwróceniu?

Dziękuję bardzo.

Przewodniczący poseł Andrzej Maciejewski (Kukiz15):

Pozwolę sobie również zadać pytanie.

Wiemy, że obecnie największym problemem miast jest odpowiednia suburbanizacja. Jak w kontekście rewitalizacji próbują państwo przeciwdziałać tej suburbanizacji i jak to wygląda od strony władz miasta i praktyków? Czy są jeszcze pytania ze strony państwa posłów?

Proszę bardzo, pan przewodniczący Wojciechowski.

Posel Grzegorz Wojciechowski (PiS):

Dziękuję bardzo, panie przewodniczący.

Panie prezydencie, rewitalizacja w Tomaszowie jest trochę inna, niż się wydaje, z drugiej strony – efektów, mieszkańców, osób odwiedzających. Jeśli porównamy efekty w sąsiednich miastach, gdzie rewitalizacja jest na znacznie dalszym etapie zaawansowania, można zauważyć, że Tomaszów stawia bardziej na przywrócenie funkcji, niż na przerobienie pieniędzy. Jest pewna różnica, dlatego też odwiedzamy to miejsce, bo rewitalizacja była trochę inaczej planowana niż w innych miastach regionu. Chciałbym, aby pan prezydent rozwinął ten temat. Rynek pozostaje rynkiem, można tam pojechać i zrobić zakupy. Wszystkie inne funkcje, nowe, pojawiające się, które są potrzebne, nie zastępują starych, ale są tworzone w innym miejscu. Czy pan prezydent mógłby od tej strony powiedzieć parę słów na ten temat? Znam Tomaszów, ale myślę, że posłowie chętnie o tym posłuchają.

Dziękuję bardzo.

Przewodniczący poseł Andrzej Maciejewski (Kukiz15):

Pytanie ma pani poseł Kwiecień.

Proszę bardzo.

Posel Anna Kwiecień (PiS):

Dzień dobry państwu.

Panie przewodniczący, panie prezydencie, szanowni państwo posłowie, drodzy goście, mam pytanie.

Pan dyrektor zaprezentował m.in. kwestie związane z rewitalizacją społeczną, mówił, że pojawiła się oddolna, bardzo pozytywna inicjatywa, chciałam zapytać, czy mają państwo tzw. budżet obywatelski. Czy są jakieś środki w ramach tego budżetu?

Czy dostrzegają państwo, że dla tych zdegradowanych, szczególnie trudnych obszarów pod kątem społecznym, potrzebny jest program, aby pobudzić społeczeństwo, aby wskazywało drogi wychodzenia na przeciw rewitalizacji? Czy najczęściej z budżetu obywatelskiego korzystają jednak mieszkańcy z obszarów niezdegradowanych, bo z reguły łatwiej jest tam społeczność lepiej wyedukowaną zmobilizować do wspólnego działania na jeszcze lepszą poprawę swojego bytu i funkcjonowania?

Jak państwo to postrzegają?

Dziękuję bardzo.

Przewodniczący poseł Andrzej Maciejewski (Kukiz15):

Proszę bardzo, odpowie pan prezydent lub osoba przez pana wskazana.

Prezydent Tomaszowa Mazowieckiego Marcin Witko:

Dziękuję, panie przewodniczący.

Tomaszów Mazowiecki to poniekąd miasto podobne do Łodzi, ale znacznie mniejsze. To miasto, które cechowało się bardzo dużym przemysłem, który w pewnym momencie umarł. Tomaszów Mazowiecki był, podobnie jak Łódź, miastem włókienniczym. W związku z tym degradacja zarówno gospodarcza, jak i społeczna miały miejsce w znacznie większym stopniu niż w niektórych zakątkach kraju. Tomaszów Mazowiecki to poniekąd Łódź, ale i Polska, w pigułce. Problemy są obecne i tu.

Pojawiła się w pytaniach kwestia demografii. Faktycznie spada liczba mieszkańców, w okresie swojej świetności przekraczaliśmy 70 tys. mieszkańców, obecnie jest to około 63 tys. osób. Jeśli weźmiemy pod uwagę te osoby, które wyemigrowały do pracy za granicę, ale oficjalnie figurują w Tomaszowie Mazowieckim, ta liczba jest znacznie niższa.

Na pewno trzeba podkreślić (to zauważamy już teraz), że program rządowy 500+ przyczynia się do zwiększenia dzietności w naszym mieście. Można to już teraz stwierdzić na podstawie wzrostu liczby urodzin. Za wcześnie jeszcze, aby dokonywać podsumowań, ale przyjdzie na to czas i liczymy na to, że program ten spowoduje napływ ludności. Zauważalna, choć jeszcze nie tak mocno, jest tendencja powrotów. Zainteresowanie ofertami pracy instytucji miejskich, również publicznych, rośnie. Widzimy, że to często osoby powracające zza granicy.

Kolejna kwestia odnosi się poniekąd bezpośrednio do procesu rewitalizacji, obejmuje on również podniesienie poziomu życia, komfortu, stworzenia miasta bardziej przyjaznego mieszkańcom. Obserwujemy (co mnie, jako prezydenta miasta, cieszy najbardziej) coraz częstsze powroty do Tomaszowa osób, które wyjechały stąd nie za granicę, ale na studia do Wrocławia czy do Warszawy. Czasami tam te osoby podjęły pracę, ale miasto, w którym wszyscy się prześcigają i żyją szybko, nie do końca im odpowiadało. Chcą wrócić do miasta, w którym żyje się dużo lepiej, wolniej, ma się czas na wszystko, ale pod warunkiem, że to wszystko jest zaproponowane. Powiedziałbym, że to produkcja i przemysł czasu wolnego, o którym bardzo często się mówi, w Tomaszowie Mazowieckim bardzo mocno na to stawiamy.

Nie ukrywam, że również bardzo ważnym elementem tworzenia marki (bo o tym też trzeba mówić) jest inwestycja, którą w dniu dzisiejszym będziemy chcieli państwu pokazać. To pierwszy w Polsce zadaszony tor łyżwiarski, w którym już w tym roku olimpijczycy będą mogli przygotowywać się do najbliższych igrzysk zimowych, łyżwiarze szybcy. To będzie obiekt wielofunkcyjny.

Dlaczego dla nas jest to ważne?

Tomaszów Mazowiecki dotychczas słynął z przemysłu włókienniczego czy też piosenki Ewy Demarczyk, do której słowa napisał Julian Tuwim („A może byśmy tak najmiłszy, wpadli na dzień do Tomaszowa?”). Okazuje się, że nieraz i w ogólnopolskich teleturniejach niektórzy mylili Tomaszów Mazowiecki z Tomaszowem Lubelskim, toteż nie była więc aż taka marka. Mam nadzieję, że w przypadku toru łyżwiarskiego nie będzie już takich błędów i będzie wiadomo, że tor łyżwiarski jest w Tomaszowie Mazowieckim. Informacje ogólnopolskie o budowie tego obiektu w naszym mieście pojawiały się wielokrotnie. Gdyby przyszło nam zapłacić za czas antenowy poświęcony na promocję i reklamę naszego miasta, musielibyśmy wydatkować olbrzymie sumy pieniędzy, na co na pewno nie byłoby nas stać – i efekt nie byłby taki sam.

Dlaczego jest to takie ważne?

Tomaszów Mazowiecki to również pobliski centralny ośrodek sportu, szansa dla sportu i rekreacji, jako uzupełnienie bazy sportowej, wypoczynkowej. To też przepiękna przyroda, unikalne Niebieskie Źródła, Grotty Nagórzyckie, piękny krajobraz wzdłuż rzeki Pilicy i, przede wszystkim, Puszcza Spalska. Tomaszów Mazowiecki to również 1000 km dróg i duktów rowerowych wokół naszego miasta. To idealne miejsce dla ludzi, którzy chcieliby połączyć mieszkanie, życie, z rekreacją i dobrym oraz aktywnym wypoczynkiem. Tomaszów Mazowiecki to też powrót do siatkówki na dobrym poziomie. Lechia Tomaszów awansowała do pierwszej ligi. Po wielu latach nieobecności stawiamy na sport i rekreację, aby dobrze się tu mieszkało.

Obecnie nie jest problemem dojechać do Łodzi czy do Warszawy. Mamy nadzieję, że po zakończeniu inwestycji trasy S8 do Warszawy dojedziemy znacznie szybciej.

Jako anegdotę przytoczę pewną sytuację. Umówiłem się z kolegą na lotnisku Okęcie na samolot na godzinę 15.00 – dojeżdżał z Józefowa pod Warszawą a ja z Tomaszowa. Dojechałem w ciągu niespełna godziny a jemu ta sama podróż zajęła dwie godziny (co prawda to była godzina szczytu w Warszawie, ale takie są różnice). Niebawem do Łodzi również będziemy w stanie dojechać szybko. Dlatego nie sądzę, aby odległość była największym problemem.

Chciałbym odnieść się do pytania dotyczącego udziału społecznego w życiu miasta. Budżet obywatelski to świetne narzędzie aktywizacji społecznej. Tomaszów Mazowiecki realizuje takie projekty. Na początku budżet miasta wynosił około 180 mln zł w wydatkach, obecnie wynosi on 300 mln zł (bez 80 tys. zł). Wówczas do dyspozycji mieszkańców był 1 mln zł, zwiększamy to w przyszłym roku do 1,5 mln zł, rada miejska przyjęła tę zmianę.

Dlaczego to robimy? Mieszkańcy świetnie się zaktywizowali i doskonale uczestniczą w budżecie obywatelskim. To naprawdę dobry instrument, który został przekazany samorządom. Mieszkańcy z dzielnic i osiedli zdegradowanych bardzo często z tego korzystają. Liczba osób oddających głosy w budżecie obywatelskim jest coraz większa.

Nie chciałbym się pomylić, dlatego poproszę o podanie dokładnych danych z ubiegłego roku panią Anię.

Główny specjalista wydziału UM Tomaszowa Mazowieckiego Anna Przybyłkiewicz:

Witam państwa serdecznie. Też pewnie dokładnie nie powiem, ale to było około 12 tys. głosów oddanych na projekty lokalne i ogólnomiejskie.

Prezydent Tomaszowa Mazowieckiego Marcin Witko:

Jestem przekonany, że w kolejnych edycjach budżetu obywatelskiego będzie jeszcze lepiej.

Nie wiem, czy pominąłem jakieś pytanie...

Poseł Anna Kwiecień (PiS):

Bardzo dziękuję.

Liczba 12 tys. głosów w przeliczeniu na mieszkańców pokazuje, że zrobili państwo kawał dobrej roboty i mieszkańcy bardzo mocno się zaangażowali.

Jestem pełna uznania i podziwu.

Prezydent Tomaszowa Mazowieckiego Marcin Witko:

Odniosę się jeszcze do pytania pana przewodniczącego, jest bardzo ważne, można powiedzieć, wielowątkowe (jak przywiązać obecnie mieszkańca do miasta, w sytuacji, w której bardzo chętnie wybudowałby dom pod miastem). Jest to niezwykle istotne w sytuacji Tomaszowa Mazowieckiego.

Poproszę pana Adama o slajd pokazujący mapę miasta. Bardzo dobrze państwu to zobrazuje. To problem tożsamy z obecnym w innych miejscowościach. Widzą państwo obszar rewitalizacyjny, podobszar nr 1. To jest ściśle centrum miasta. Spójrzmy na stronę zachodnią – po lewej stronie, patrząc na plan – kilkaset metrów od tego obszaru kończy się Tomaszów Mazowiecki i wchodzi gmina wiejska Tomaszów Mazowiecki, *nomen omen* gmina, która swoją siedzibę ma naprzeciwko. To jest bardzo trudna sytuacja. Myśląc o inwestycjach *stricte* w rozwój przemysłu i gospodarki miasta, niestety, nie mamy takich możliwości, z uwagi na bardzo duże ograniczenia, jeśli chodzi o obszary inwestycyjne.

Mamy możliwości finansowe, aby lepiej zurbanizować tereny inwestycyjne, ale nie są one w zasobie miasta, tylko gmin, które mają kilkunastokrotnie mniejsze budżety od miasta. Te tereny nigdy nie będą służyły temu, czemu będą powinny służyć, tym bardziej, że są wzdłuż trasy S8 – to dla nas, jako miasta, bardzo duży problem, który związany jest z pewnymi ograniczeniami. Nie tracimy nadziei. Dlatego wkrótce, jesienią już na sto procent, zostanie wprowadzona karta mieszkańca (tomaszowianina), dzięki której tomaszowianin płacący podatki w mieście będzie mógł korzystać z bezpłatnego transportu miejskiego.

Jeśli już przy tym jesteśmy, to pragnę powiedzieć, że dzięki RPO i urzędowi marszałkowskiemu, zakupujemy kilkadziesiąt nowych autobusów i zmieniamy praktycznie cały tabor. Budujemy nową bazę transportową w mieście. To tabor ekologiczny, który

przyczyni się do tego, aby sprostać zadaniu bezpłatnego transportu. Posiadacze tej karty będą mieli również pewne ulgi związane z korzystaniem z miasta. Płacą tu podatki, więc poniekąd im się to należy. Będą mogli korzystać ze stref płatnego parkowania. Ta karta w pewnym sensie lojalnościowa pozwoli również na zakup tańszego paliwa ze stacji z jednej z naszych spółek. Będą mogli skorzystać ze zniżek i ulg na wydarzenia artystyczne i na wejścia na obiekty sportowe.

Szereg tych już szczegółowych zagadnień w zakresie karty przedstawimy mieszkańcom przeddzień Dni Tomaszowa – święta naszego miasta, które odbędzie się w ostatni weekend czerwca. To elementy, które mają zachęcić do mieszkania w Tomaszowie, aby wybrać to miasto do życia.

Przewodniczący poseł Andrzej Maciejewski (Kukiz15):

Pani poseł Rutkowska chciała zadać pytanie.

Poseł Dorota Rutkowska (PO):

Panie prezydencie, mam pytanie: jakim budżetem własnym państwo dysponują? Jaki jest poziom zadłużenia miasta i jak to się ma do realizacji zamierzeń związanych z rewitalizacją?

Kwoty na rewitalizację są dość potężne. Wiem, że jest to rozłożone w perspektywie do 2023 roku, ale to są duże kwoty. Czy wystarczy na wkład własny i nie będzie problemu? Oprócz rewitalizacji są też inne zadania.

Drugie pytanie (nawiązując do granic miasta Tomaszowa i Spały, która pojawiła się w wypowiedziach, jako zaplecze dla toru do łyżwiarstwa szybkiego) – w zeszłym roku głośno mówiło się o pomysł przyłączenia Spały do Tomaszowa, czy jest to nadal żywy pomysł, czy zupełnie już upadł?

Przewodniczący poseł Andrzej Maciejewski (Kukiz15):

Pani poseł Anna Milczanowska, proszę bardzo.

Poseł Anna Milczanowska (PiS):

Panie prezydencie, szanowni państwo, państwo radni, jestem pod ogromnym wrażeniem. Wiemy, ile wydarzyło się w Tomaszowie Mazowieckim. W materiałach, które nam przedstawiliście, uwzględnionych jest czternaście projektów, w bliskich mi miejscach. Z Tomaszowem Mazowieckim jestem związana od lat młodości, poprzez różnych znajomych, a zwłaszcza, jeśli chodzi o kulturę. Widzę też ile będzie się działo w zakresie rewitalizacji z budynkami, gdzie mamy obiekty kultury.

Wskazują państwo na ramy finansowe przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Są bardzo ambitne. Wiemy, że budżet miasta nie udźwignąłby ich, ale fajnie wskazujecie główne źródła finansowania projektów. Gratulujemy z całego serca. Tomaszów był jednym z pierwszych miast województwa łódzkiego (tej części gdzie jest Bełchatów, Piotrków Trybunalski), gdzie rewitalizacja w latach 2007-2013 się udała, teraz idziecie z impetem do przodu.

Patrząc na inne samorządy, jak nieporadnie podchodzą do tego lub zrezygnowały z prac, które były przygotowane zdecydowanie wcześniej, w związku z ustawą, która weszła w życie w październiku 2015 roku, będę trzymała za państwa kciuki. Niech się uda, panie prezydencie, państwo radni, bo Tomaszów wielu z nas darzy ogromnym sentymentem. Dziękuję.

Przewodniczący poseł Andrzej Maciejewski (Kukiz15):

Dziękuję.

Proszę o zabranie głosu pana posła Ireneusza Zyskę.

Poseł Ireneusz Zyska (WiS):

Panie prezydencie, szanowni państwo, w swojej pracy parlamentarnej, oprócz pracy w Komisji Samorządu Terytorialnego i Polityki Regionalnej zajmuję się energetyką i pochodnymi związanymi z systemami energetycznymi. Zauważyłem, przeglądając program rewitalizacji miasta Tomaszowa Mazowieckiego, że występuje tu wysokie stężenie zawiesin pyłów PM 2,5, PM 10 oraz alfa benzopirenu i innych substancji, które są skutkiem niskiej emisji i transportu samochodowego.

Pan prezydent w swojej wypowiedzi wspomniął o programie, który zmierza do zakupu nowych autobusów. W tej chwili rząd Rzeczypospolitej i pan wicepremier Mateusz Morawiecki stawiają na program elektromobilności. Czy to będą autobusy elektryczne, czy nowoczesne, ale jeszcze z napędem spalinowym?

Zasadnicza kwestia – czy w programie rewitalizacji uwzględnili państwo kwestie związane z obniżeniem tej niskiej emisji poprzez wsparcie wymiany źródeł spalania paliwa stałego czy też wpływania na świadomość społeczną mieszkańców miasta w zakresie zachowań proekologicznych?

Trzecia kwestia – zdaję sobie sprawę, że jest bardzo ambitny i dołączam się do głosu moich szanownych poprzedniczek, pań poseł, z gratulacjami dla pana prezydenta i rady miejskiej (to program na miarę XXI w.) – czy, przy okazji wdrażania programu rewitalizacji, jest szansa na budowę alternatywnego systemu energetycznego, który obecnie Ministerstwo Energii promuje na swojej stronie? Chodzi o klastry energii, czyli stawianie na zachowania prosumenckie, aktywizację prosumentów i stwarzanie szansy dla rozwoju źródeł energii odnawialnej, takich jak biogazownie.

Zapewne tak duża aglomeracja miejska dysponuje również składowiskiem odpadów. Być może udałoby się zainstalować instalację wykorzystującą biogaz składowiskowy.

To wszystko mogłoby być wykorzystane do budowy klastra energii w przyszłości, wraz z wykorzystaniem obiektów, którymi dysponuje gmina – szkół, przedszkoli, obiektów komunalnych, które mogłyby być wykorzystane poprzez instalację nowoczesnych odnawialnych źródeł energii, paneli fotowoltaicznych, pomp ciepła itp.

Gratuluje, cieszę się, że mogę być tu obecny. Mam wielki sentyment do Tomaszowa Mazowieckiego, tym bardziej, że jest to rodzinne miasto naszego przyjaciela, który, niestety zginął w sposób tragiczny – Rafała Wójcikowskiego, posła z listy Kukiz'15, jak pan przewodniczący Maciejewski i ja.

Panie prezydencie, gratulacje i trzymamy kciuki za powodzenie realizacji planu rewitalizacji.

Proszę o ustosunkowanie się do moich pytań.

Przewodniczący poseł Andrzej Maciejewski (Kukiz15):

Panie prezydencie, z racji tego, że powoli czas nam mija a w planie mamy wizytację budowy, proszę o odpowiedź i powolutku będziemy kończyli, aby przejść do kolejnego etapu.

Prezydent Tomaszowa Mazowieckiego Marcin Witko:

Dziękuję bardzo za wspomnienie świętej pamięci posła Rafała Wójcikowskiego. Faktycznie był człowiekiem, na którego można było zawsze liczyć. Te sprawy ogólnopolskie były dla niego dużo ważniejsze niż samorządowe. Samorząd zawsze podporządkowany był interesom Polski, ale tak powinno chyba być, jak się pełni służbę poselską.

Bardzo dziękuję za to wspomnienie.

Spała – usłyszałem pytanie z nią związane, nigdy z moich ust nie padło sformułowanie, że jesteśmy zainteresowani Spałą, aczkolwiek właśnie tam odbyła się konferencja, z uwagi na to, że tam mogliśmy przenocować naukowców, profesorów, których poprosiliśmy o to, aby wypowiedzieli się na temat problemów ustrojowych miasta, o których mówiłem państwu przed chwilą – S8 na terenie gminy i ten ciasny Tomaszów, otoczony obwarzankiem gminy. Uważam, że wyczerpująco odpowiedziałem na to pytanie.

Jeśli chodzi o kwestie związane z budżetem i zadłużeniem – wiedzą państwo dobrze, że do dziś (chyba na szczęście) wszystkie wskaźniki związane z zadłużeniem są wyśrubowane na tyle, że nie ma już takich sytuacji, jakie miały miejsce w 2007-2008 roku, gdy budżet powiatu Tomaszowskiego miał zadłużenie niemal na poziomie 60% (byłem wtedy radnym). Obecnie mamy bezpieczne zadłużenie, na poziomie 41,5%. Chcę jednak podkreślić z całą stanowczością – wielokrotnie apelowaliście o to do samorządów, aby z większą chęcią i determinacją sięgały po środki zewnętrzne, bo być może kolejne perspektywy unijne nie będą tak duże i zasobne, może to ostatni moment, aby realizować duże projekty. Wzięliśmy sobie te słowa do serca i duże projekty z udziałem środków unijnych realizujemy. Mówiłem, że to 300 mln zł (bez 80 tys. zł). Gdy obejmowaliśmy w tej kadencji rządu, wydatki były na poziomie 180 mln zł, więc ten budżet został zwielokrotniony, ale ze względu na to, że korzystamy ze środków zewnętrznych.

Ponadto, zostając prezydentem, obrałem sobie korporacyjny model zarządzania. Zarządzam miastem nie tylko poprzez instytucje i spółki miejskie, które nie są autonomicznymi podmiotami, tylko mają realizować zadania dla mieszkańców. Mają te zadania realizować aktywnie, odważnie i dynamicznie. To przynosi efekty. Najlepszym przykładem jest bardzo dobry rok inwestycyjny w spółce ciepłowniczej. Spółka zainwestowała około 9 mln zł w rozwój sieci. Pan poseł mówił, że ma „konika energetycznego”, więc wie jak długo zwracają się inwestycje. Zwrot inwestycji w energetyce na poziomie 12 lat można uznać za dobry, ten zwrot uzyskamy na poziomie 6-7 lat.

Pokazuje to, że warto inwestować i podejmować wyzwania. W przypadku tej inwestycji zrobiliśmy przewiert pod rzeką, aby doprowadzić ciepło do dużych obiektów i sprzedawać je na szerszą skalę, niwelując kwestie związane z zanieczyszczeniem powietrza.

Płynnie w ten sposób przeszedłem do pytania związanego z zanieczyszczeniem powietrza w Tomaszowie. Naszą odpowiedzią był transport miejski – uprzedni to były dwudziestoletnie autobusy, bardzo nieekologiczne, awaryjne i, w dodatku, drogie w utrzymaniu, bo spalanie oleju napędowego sięgało 43 litrów. Chcemy brać udział w klastrze, ale autobusy nie będą elektryczne, tylko hybrydowe. Wówczas, gdy pisaliśmy projekty, program elektromobilności był, niestety, jeszcze w sferze planów. Przygotowujemy jednak projekt pod autobusy elektryczne w ścisłym centrum – kilka linii, pięć-sześć sztuk autobusów elektrycznych. To wszystko, jeśli chodzi o autobusy elektryczne.

W czerwcu w Tomaszowie prawdopodobnie odbędzie się odwiert badawczy w ramach poszukiwania wód geotermalnych. Szukamy też możliwości doprowadzenia źródeł kogeneracyjnych w naszej ciepłowni. Jeśli takowe się znajdą, miejsce zostanie zaakceptowane, jeśli odwiert dojdzie do skutku i woda będzie miała temperaturę powyżej 50°C, niewykluczone, że z tego skorzystamy.

Kwestia biogazu jest dla nas również niezwykle istotna. Poprzedni projekt został tak skonstruowany (na ponad 200 mln zł), że obecnie mamy konieczność suszenia odpadów po ściekach komunalnych gazem. Świetnie byłoby, abyśmy gaz mogli pozyskiwać z biogazowni, aby nie wydawać zbyt dużo na ten obecnie kosztowny proces suszenia odpadu komunalnego, który tak nawiasem mówiąc, za niemałe pieniądze, musimy sprzedawać.

Kwestie energetyczne są dla nas niezmiernie ważne. Czekamy z utęsknieniem na program Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska związany z wymianą oświetlenia na energooszczędne typu LED. Z naszych wyliczeń wynika, że na wymianie oświetlenia w Tomaszowie Mazowieckim w ciągu roku jesteśmy w stanie zaoszczędzić około 1300 tys. zł, przy wydatkach na oświetlenie na poziomie około 2 mln zł. To są gigantyczne pieniądze, warte zachodu i na pewno będziemy podążali w tym kierunku.

Mamy pewne rezerwy, aby aplikować o środki zewnętrzne. Za chwilę będziemy zabiegali o zwrot VAT w ramach inwestycji, które się odbywają, będą więc kolejne pieniądze na kolejne inwestycje i w ten sposób ten proces inwestycyjny w Tomaszowie jest układany. Przygotowujemy się też, z uwagi na to, że inwestycji jest bardzo wiele, do powołania oddzielnej komórki inwestycyjnej, która będzie skupiała tylko procesy inwestycyjne w Tomaszowie Mazowieckim.

Jeszcze raz serdecznie państwu dziękuję za te ciepłe słowa, jakie usłyszałem pod adresem naszego miasta i jego mieszkańców. Chcę powiedzieć, że to oni są siłą tego miasta, dają energię i *power*, wspierają nas, tak jak przy okazji budżetu obywatelskiego. Mieszkańcom dajemy możliwość decydowania niemal w każdej sprawie.

Bardzo częstym instrumentem są konsultacje społeczne, ankiety. Nawet, jeśli komuś wyniki tych ankiet się nie podobają (bo zawsze są pewne kontrowersje), troszczymy się, aby te procesy demokratyczne w naszym mieście były na odpowiednim, dobrym poziomie i, aby mieszkańcy decydowali o tym, co wokół nich się dzieje.

Dziękuję państwu bardzo.

Przewodniczący poseł Andrzej Maciejewski (Kukiz15):

Zamykam posiedzenie.

Przechodzimy do części drugiej – wychodzimy na zewnątrz.

Dziękuję.